

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM

Érkezett: 2020 OKT 19.

Iktatószám: VII-PF/59/3/2020

Címzett: **Kövér László, az Országgyűlés elnöke**

Tárgy: **Egységes javaslattervezethez készített indokolás megküldése**

Benyújtó: **Dr. Völner Pál, parlamenti államtitkár**

Törvényjavaslat címe, száma: **A hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslat (T/10953. szám)**

Tisztelt Elnök Úr!

Az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat (a továbbiakban: HHSZ) 137/A. § (1) bekezdése alapján iromány-nyilvántartásba vétel céljából megküldöm **a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslat (T/10953. szám) a HHSZ 46. § (10) bekezdése alapján megszerkesztett egységes javaslattervezetéhez készített indokolást.**

Budapest, 2020. október 19.

Tisztelettel:

Dr. Völner Pál
parlamenti államtitkár

Előterjesztői indokolás

a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi ... törvényhez

Általános indokolás

A hozzátartozók sérelmére a közelmúltban elkövetett súlyos, élet elleni bűncselekményekhez hasonló esetek, valamint más, az életet, a testi épséget súlyosan sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények olyan szörnyű tragédiák, amelyekkel kapcsolatban a jogalkotó köteles vizsgálni, miként előzhetők meg és zárhatók ki a tragédiához vezető okok. Ennek érdekében az igazságügyi miniszter 2019. december 16-án átfogó kormányzati vizsgálatot kezdeményezett. A vizsgálat alapján a Kormány számára jelentés készült, amelyben feladatként került meghatározásra, hogy az Igazságügyi Minisztérium vizsgálja felül a feltételes szabadságra bocsátás szabályozását, különösen a feltételes szabadságra bocsátásról való döntés során vizsgálható, vizsgálandó körülményeket és azzal összefüggésben a Büntető Törvénykönyv vagy egyéb jogszabályok szigorításának indokoltságát. Ennek első lépéseként azonosításra kerültek azok a jogintézmények, amelyek módosítása, kiegészítése a legnagyobb kockázattal járó helyzetekkel szemben védelmet nyújthat.

A vizsgálat eredményeként elkészült törvénymódosítási javaslat (a továbbiakban: Javaslat) a személy elleni erőszakos bűncselekmények vagy más, az elítélt fokozott személyi társadalomra veszélyességet feltételező bűncselekmények esetére adhat olyan megoldást, ami hatékony védelmet biztosít e bűncselekmények áldozatai számára. Ezen a téren a büntetőjog jelentős szerepet vállal. A Javaslatban szereplő módosítások olyan büntetőjogi megoldásokat vezetnek be, amelyek önmagukban is komplex, ugyanakkor a fokozatosságon alapuló rendszerben, a veszélyeztetettség mértékétől függő arányos válasszal zárják ki a veszélyhelyzetek kialakulását.

A Javaslat módosításának irányai a következő pilléreken alapulnak:

- a legsúlyosabb bűncselekmények miatt kiszabott határozott tartamú szabadságvesztésből a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása,
- az előző pont szerint kizárt eseteket meghaladó, szélesebb bűncselekményi körben – beleértve a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekményeket is – a törvényi kizáró szabály mellett, csak kivételesen legyen biztosítható, hogy a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kellően alapos vizsgálat mellett, egyedi mérlegelés alapján engedélyezhesse,
- a súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények esetén, ha a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéről rendelkezett, ahhoz kötelezően kapcsolódna a pártfogó felügyelet elrendelése, valamint – technikai eszközzel történő ellenőrzés mellett – kötelező az áldozatok védelmét szolgáló magatartási szabály (távoltartás) megállapítása is,

- a hozzátartozók sérelmére elkövetett kevésbé súlyos, de személy elleni erőszakos bűncselekmények esetén, ha a szabadságvesztés végrehajtását a bíróság felfüggesztette, ugyancsak kapcsolódna a pártfogó felügyelet kötelező elrendelése, valamint az áldozatok védelmét szolgáló magatartási szabály megállapítása, amely csak indokolt esetben mellőzhető,
- a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezése körében a veszélyeztető helyzetek, a társadalomra fokozott veszélyt jelentő személyek kiszűréséhez, valamint az említett intézkedések alkalmazhatóságához szükséges döntés-támogatási eszközök bevezetése,
- az egészségügyről szóló törvényben meghatározott kötelező pszichiátriai gyógykezelés kezdeményezésének a korábbinál szélesebb körben történő előírása.

Ezen indokolást a Magyar Közlöny kiadásáról, valamint a jogszabály kihirdetése során történő és a közjogi szervezetszabályozó eszköz közzététele során történő megjelöléséről szóló 5/2019. (III.13.) IM rendelet 20. § (2) bekezdés a) pontja alapján az Indokolások Tárában közzé kell tenni.

Részletes indokolás

1-2. §

A Javaslát bővíti azoknak a nevesített eseteknek a körét, amelyekben az ügyészség az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 200. §-ában meghatározott kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelést köteles kezdeményezni. A hatályos jogszabály szerint a 200. § (2a) bekezdése alapján ilyen kezdeményezési feladat kizárólag akkor áll fenn, ha a kényszergyógykezelés egyéb törvényi feltételei – az erőszakosság és a veszélyesség – fennállnak, de az elkövető büntethetősége esetén a kényszergyógykezelés elrendeléséhez szükségesnél enyhébb büntetést kellene kiszabni. A hatályos szabályok alapján szintén adott a kezdeményezési feladat – a 200. § (2) bekezdése alapján – a kényszergyógykezeltek vagy a szabadságvesztés végrehajtása alatt kóros elmeállapotúvá vált elítélt vonatkozásában. A büntetőeljárás vagy a büntetés-végrehajtás során azonban szélesebb körben is felmerülhet a terhelt kötelező gyógykezelés érdekében történő megvizsgálásának szükségessége. A Javaslát ezért további esetkört vezet be az Eütv.-be.

Ilyen eset az, ha a személy elleni erőszakos bűncselekmény kóros elmeállapotú elkövetőjének a büntethetősége nem kizárt (korlátozott beszámítási képességű), ezért a terhelttel szemben büntetést vagy intézkedést szabnak ki. Ebben az esetben az erőszakos magatartás, az ön- és közveszélyesség éppúgy fennállhat, mint a jelenlegi kezdeményezési kötelezettségnél, ezért ezen eset is alapját kell, hogy képezze a kötelező pszichiátriai gyógykezelés szükségessége megvizsgálásának.

3. §

A Javaslát megújítja a feltételes szabadságra bocsátásból való kizárásra vonatkozó szabályozást.

A módosítás alapja, hogy a legsúlyosabb, az emberi életet vagy a testi épséget sértő

bűncselekmény, valamint a hozzátartozó sérelmére elkövetett jelentős tárgyi súlyú személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetője – határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén – a törvény erejénél fogva kizárásra kerül a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből. Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a Büntető Törvénykönyv már rendezi a súlyos személy elleni bűncselekményt elkövető személyek kizárását a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből.

A Javaslat az említett bűncselekményi körben kétfokozatú szabályozást vezet be. A legsúlyosabb esetekben, a más ember életének szándékos kioltásával elkövetett bűncselekmények esetében semmilyen különös méltánylást érdemlő körülmény nem oldhatja fel a törvényi tilalmat.

A hasonló elkövetési körülmények, az elkövető és a cselekmény társadalomra veszélyességének hasonlóan magas foka miatt, az élet ellen irányuló bűncselekményeken túl, a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos, legalább nyolcévi szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetői esetében is indokolt, hogy főszabályként érvényesüljön a feltételes szabadság lehetőségének kizárása. Számtalan esetben csupán a jogi megítélése változik egy megjelenésében és megítélésében lényegében azonos cselekménynek, ezért indokolt, hogy a Javaslat feltételes szabadságvesztést érintő szigorú szabályozása e bűncselekmények tekintetében is érvényesüljön. Ugyanakkor a méltánytalan helyzetek elkerülése érdekében a közvetlenül más élete ellen nem irányuló cselekmények esetén indokolt megteremteni az egyéni körülmények értékelésének kivételes lehetőségét.

Az elkövetés körülményei és az elkövető személyében rejlő veszélyesség értékelését, valamint az ezekkel összefüggő különös méltánylást érdemlő körülmények vizsgálatát ugyanezen okból a kizárt bűncselekményi kör enyhébb eseteiben – pl. előkészületi szakban maradt cselekmények esetén, vagyis amikor az élet ellenes cselekmény elkövetése meg sem kezdődik, vagy az elkövető részesi minősége esetén – is indokolt megteremteni.

Ezért a Btk. 38. § (4) bekezdés új e) pontjában meghatározott abszolút kizárt bűncselekményi körrel szemben, ezekben az esetekben a bíróság kivételes jelleggel és szigorú kötöttségek mellett, egyedi döntésével feloldást adhat a kizárás törvényi tilalma alól. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének megállapítására azonban csak akkor van lehetőség, ha a büntetési célok a pártfogó felügyelet és a külön magatartási szabály elrendelésével megfelelően biztosíthatók.

A Javaslat e rendelkezéshez kapcsolódóan a hozzátartozó fogalmát szélesebb körben határozza meg, és kiterjeszti azt az elkövető gyermekének szülőjére, volt házastársára, volt élettársára, gondnokára, gondokoltjára, gyámjára vagy gyámoltjára is.

4-5. §

A Javaslat – a Btk. 71. § (3) bekezdése által biztosított törvényi kereteket nem érintve – az egységes jogalkalmazás biztosítása és az áldozatok védelmével kapcsolatos határozott jogalkalmazói akarat bemutatása érdekében pontosítja a Btk. 71. § (2) bekezdés b) pontjában meghatározott magatartási szabályt.

Egyrészt annak érdekében, hogy a személy elleni erőszakos bűncselekmény sértettje mellett, az

elkövetett bűncselekményre vagy a sértett háborítatlanságának megfelelő biztosítására tekintettel, annak hozzátartozója vagy más személy, így pl. gyermeke vagy gondozója tekintetében is megvalósulhasson a távoltartás, a Javaslat kiterjeszti azt az alanyi kört, akire nézve a pártfogó felügyelet külön magatartási szabályaként a távoltartás elrendelhető.

Másrészt a Javaslat egyértelművé teszi, hogy a távoltartással érintett személy tényleges lakóhelye – életvitelszerű tartózkodásra szolgáló ingatlan – annak jogi sorsától, tulajdonviszonyaitól, tartós vagy átmeneti jellegétől függetlenül védelem alá helyezhető, annak érdekében, hogy a sértett nyugalma biztosítható legyen. A Javaslat e körben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 200. § (3) bekezdésének tag fogalomrendszeréhez igazodik, hogy egyértelműen megjelenítse, a büntetőeljárás során kényszerintézkedésként elrendelt távoltartás és a Btk. alapján meghatározható magatartási szabály eszközrendszere között nem tehető különbség.

A hozzátartozók sérelmére elkövetett bűncselekmények esetén az áldozatok sok esetben családok átmeneti otthonában vagy otthonot nyújtó ellátásban részesülő nevelésbe vett gyermekként, utógondozói ellátottként gyermekvédelmi szakellátásban élnek. Ezek az intézmények ugyanúgy a sértettek vagy hozzátartozóik – tartós vagy átmeneti – lakhatását szolgálják, mint a sértett saját lakása. A sértetteket és a hozzátartozókat megillető védelem akkor biztosítható megfelelően, ha az elítéltektől – pártfogás alatt álló személyektől – történő távoltartás ezekben az intézményekben is megfelelően biztosított. Ennek megfelelően a Javaslat az „életvitelszerű tartózkodására szolgáló más ingatlantól” fogalom használatával biztosítja, hogy bármilyen, nem csupán a sértett tulajdonában álló ingatlanával összefüggésben elrendelhető legyen a távoltartás, tehát arra lehetőség lesz a tényleges lakhatást biztosító más helyek tekintetében is, így különösen a gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények vonatkozásában is.

A Javaslat a tágabb értelemben vett hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmények kivételesen feltételes szabadságra bocsátható elkövetőire nézve kötelező pártfogó felügyeletet, valamint az áldozatok fokozottabb védelme érdekében távoltartási célú külön magatartási szabály előírását, és ennek technikai eszközzel való felügyeletét is bevezeti. E kötelező szabályok együttesen biztosíthatják, hogy az elítéltnak a feltételes szabadság tartama alatt lehetősége se legyen a sértett megközelítésére, és veszélyeztető magatartás tanúsítására.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos, személy elleni erőszakos bűncselekmények miatt kiszabott szabadságvesztés felfüggesztése esetén is indokolt az áldozatok fokozottabb védelmének biztosítása. A Javaslat ezért ugyanezen eszközökkel kíván fellépni a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt felmerülő kockázatokkal szemben. Ennél az esetkörnél azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a szabadságvesztés felfüggesztése a törvényi korlátok miatt a legsúlyosabb bűncselekmények esetén nem is fordulhat elő. Két évet meg nem haladó szabadságvesztések esetében viszont szükségtelen és aránytalan lenne kivételt nem engedő kötelező korlátozásokat bevezetni a törvénybe. Erre figyelemmel a Javaslat amellett, hogy a sértettek hatékony védelme érdekében főszabályként

kötelező pártfogó felügyeletet, távoltartási célú kötelező magatartási szabályt ír elő, ez utóbbi alól a mérlegelési szempontok meghatározásával a bíróság döntése alapján kivételt is enged.

A szabályozás rendszeréből következően a pártfogó felügyelet és a magatartási szabályok megtartása mindkét esetben megfelelően biztosított, hiszen azok súlyos megszegése esetén a szabadságvesztés fennmaradó része, illetve a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelésére kerülhet sor. Mindezek mellett a bíróságnak lehetősége van az elkövető veszélyeztető magatartásának lehetőségét kizáró további magatartási szabályok meghatározására is, amelyek megtartását, az elítélt ellenőrzését a technikai eszköz ugyancsak hatékonyan biztosítani tudja.

A kiskorú gyermek szülőjével való kapcsolattartási jogával kapcsolatban, ugyanakkor a védelmet biztosító távoltartási külön magatartási szabály funkciójának megőrzése érdekében szükséges rendelkezni arról, hogy a távoltartás elrendelése esetén az elkövető – értelemszerűen, ha a kapcsolattartásra egyébként jogosult – a gyermekével akkor tarthat kapcsolatot, ha erre felügyelt kapcsolattartás keretében kerül sor. A felügyelt kapcsolattartás jogintézményét és elrendelésének feltételeit a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet szabályozza.

6. §

Tekintettel arra, hogy a fiatalkorúak esetén a büntetési cél elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjen és a szabadságelvonnás csak végső eszköz lehet, a fiatalkorúval szemben a Javaslattal bevezetendő feltételes szabadságra bocsátást érintő kizárások csak akkor lennének alkalmazhatók, ha a tizenhatodik életévét betöltötte és tízévi vagy súlyosabb szabadságvesztést szabtak ki vele szemben. Ez a rendelkezés nem érinti a Btk. 38. § (4) bekezdés a)-d) pontjának az alkalmazását.

7. §

Tekintettel arra, hogy a fiatalkorúak egészséges lelki fejlődéséhez a családi kapcsolatok fenntartása nagyban hozzájárul, a Javaslat a kötelező távoltartás elrendelésére vonatkozó rendelkezés alkalmazását esetükben mellőzi.

8. §

A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában történő döntéshozatal megalapozását elősegítendő a Javaslat a pártfogó felügyelet két – az áldozatok védelme szempontjából kockázatot hordozó – kötelező esetében az elítélt személyi és családi körülményeinek feltérképezése érdekében pártfogó felügyelői véleményt beszerzését írja elő.

9. §

A Javaslat arra az esetre, ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéről a bíróság a Btk. 38. § (6) bekezdése alapján rendelkezett, a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezése tárgyában való büntetés-végrehajtási bírói döntés megalapozása érdekében több szakterület bevonását írja elő. A büntetés-végrehajtási intézetnek az előterjesztéshez csatolnia kell az egyéniesített

fogvatartási programtervet és az egyéni gondozási tervről szóló összefoglaló jelentést, korlátozott beszámítási képességű elítélt esetén a mentális állapotára vonatkozó szakorvosi és pszichológusi véleményt, továbbá ha az elítéltnak kiskorú gyermeke van, a gyámhatósági vélemény beszerzését is előírja.

10. §

A Javaslat – kiemelten a távoltartási célú – külön magatartási szabály megtartásának ellenőrzése körében a pártfogó felügyelő és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő részére törvényi alapot biztosít, hogy a sértettet vagy a külön magatartási szabállyal érintett más személyt felkeresse, és tőle felvilágosítást kérjen, ezzel is növelve az ellenőrzés eszköztárát és a védelem hatékonyságát. Abban az esetben ugyanis, ha ennek eredményeként arról győződik meg, hogy a terhelt a külön magatartási szabályt megszegte, a feltételes szabadság megszüntetésének, illetve a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtása elrendelésének indítványozását kezdeményezheti az ügyészségnél.

11. §

Hatályba léptető rendelkezést tartalmaz.